

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

I. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Заклад вищої освіти	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет	Філології, історії та політико-юридичних наук
Кафедра	всесвітньої історії та міжнародних відносин; історії України; педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Освітня програма	«Середня освіта (Історія)»
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Курс/семестр	2 курс, 3 семестр
Мова навчання	Українська мова
Розробник	кандидат педагогічних наук, доцент Желіба О.В., кандидат історичних наук, доцент Потапенко М.В., доктор історичних наук, професор Луняк Є.М., кандидат історичних наук, доцент Давиденко Ю.М., кандидат історичних наук, старший викладач Бровко А.Г., кандидат педагогічних наук, доц. Філоненко О.С., кандидат психологічних наук, доц. Щотка О.П.
Затверджено	Засіданням кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, протокол № 1 від 28.08.2024 р. Засіданням кафедри історії України, протокол № 1 від 28.08.2024 р. Засіданням кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту, протокол № 1 від 27.08.2024 р.
Обсяг дисципліни	15 кредитів, що відповідає 450 годинам самостійної роботи
Статус дисципліни	Практична підготовка

II. ОПИС ПРАКТИКИ

Практика призначена для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, які готуються працювати учителями історії та інших навчальних дисциплін громадянської та історичної освітньої галузі. Саме тому, основна увага під час навчання буде приділена практичним навичкам, коли здобувачі вищої освіти розвиватимуть здатність проводити заняття з історії для здобувачів закладів загальної середньої освіти. Практика базується на розвитку різних психолого-педагогічних і комунікаційних практик, основних напрямків та перспектив розвитку середньої освіти та педагогічної науки в Україні, особливості організації навчальної та науково-дослідницької роботи учнів.

Педагогічна практика магістрантів організовується на базі класів профільної підготовки учнів закладів загальної середньої освіти, закладах нового типу. Проходження Педагогічної практики може відбуватися як під час здійснення очного освітнього процесу, так і його дистанційного варіанту (за вимогами обставин).

Бази практики мають відповідати таким вимогам:

- здатність здійснювати кваліфіковане керівництво практикою студентів;
- можливість надавати студентам робочі місця на час практики;
- надавати студентам право користуватися бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;
- можливість працевлаштовувати випускників університету;

- здатність інформаційного забезпечення практикантів новітніми технологіями, які використовуються в галузі.

За структурно-логічною схемою практика вивчається після вивчення дисциплін «Інноваційна діяльність в освітній галузі», «Методика навчання історії у закладах профільної середньої освіти», «Соціальні трансформації в новітній історії України», «Глобальна історія світу новітньої доби», «Громадянська освіта та методика її навчання».

ІІІ. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Головна мета практики – розвинути комплекс фахових вмінь здобувача, що пов’язані з виконанням обов’язків учителя історії та класного керівника.

Проходження практики у комплексі з іншими освітніми компонентами ОП «Середня освіта (Історія)» сприяє набуттю здобувачами компетентностей:

ЗК1. Здатність захищати та піклуватися про права, інтереси та потреби людини і громадянина держави й суспільства (громадянська компетентність).

ЗК2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов’язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

ЗК5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв’язання проблем, ініціативності та підприємливості, аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці (підприємницька компетентність).

ФК1. Здатність застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми й віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями (мовно-комунікативна компетентність).

ФК2. Здатність організовувати освітній процес з історії та громадянської освіти на основі сучасних наукових досягнень (предметно-методична компетентність).

ФК3. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб організації освітнього процесу з історії та громадянської освіти (інформаційно-цифрова компетентність).

ФК4. Здатність враховувати вікові та інші індивідуальні особливості учнів при організації освітнього процесу з історії та громадянської освіти, керувати власними емоційними станами, етичним розвитком і вихованням учнів (психологічна та емоційно-етична компетентність).

ФК5. Здатність до рівноправної та особистісно зорієнтованої взаємодії з учасниками освітнього процесу, колегами та стейхолдерами, виконувати професійні функції, зважаючи на особливі потреби здобувачів освіти (компетентність педагогічного партнерства та інклюзивна компетентність).

ФК6. Здатність планувати і реалізовувати освітній процес у спосіб, сприятливий для здоров’я і безпеки самої людини та здобувачів освіти (здоров’язбережувальна компетентність).

ФК7. Здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів, розробляти, освоювати та втілювати педагогічні інновації в практику (проектувальна та інноваційна компетентність).

ФК8. Здатність визначити напрямок своєї діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі освітнього процесу, і передбачати кінцевий результат, організовувати освітній

процес з навчального предмету через залучення здобувачів освіти до певної роботи і співробітництво з ними в досягненні поставленої мети (прогностична та організаційна компетентність).

ФК9. Здатність аналізувати та оцінювати ефективність освітнього процесу з історії та громадянської освіти, навчальні досягнення здобувачів освіти та власну професійну активність (оцінювально-аналітична та рефлексивна компетентність).

ФК10. Здатність планувати та реалізовувати особистісний та професійний саморозвиток учителя історії та громадянської освіти (здатність до навчання впродовж життя).

ФК11. Здатність до всебічного інформаційного опрацювання різних видів історичних джерел, здійснення їх зовнішньої та внутрішньої критики (джерелознавчо-інформаційна компетентність).

ФК12. Здатність орієнтуватися в історичному часі, розуміти критерії та особливості різних наукових підходів до періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу (хронологічна компетентність).

ФК13. Здатність орієнтуватися в історичному просторі й пояснювати динаміку його змін (просторова компетентність).

ФК14. Здатність визначати та застосовувати теорії, гіпотези, концепції та поняття для аналізу й пояснення фактів, явищ, процесів (історико-логічна компетентність).

ФК15. Здатність формулювати інтерпретаційні й оціночні судження конкретних історичних фактів, явищ та процесів (аксіологічна компетентність).

ФК16. Здатність ефективно взаємодіяти з різноманітними формами медіа (такими як текст, зображення, відео, аудіо, цифрові платформи тощо) і розуміти інформацію, яка через них поширюється (медіаграмотність).

IV. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Проходження практики у комплексі з іншими освітніми компонентами ОП «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» сприяє набуттю здобувачами таких програмних результатів:

ПРН1. Уміння інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах на засадах академічної доброчесності.

ПРН2. Уміння розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ПРН3. Сприйняття та поширення знань через призму національних та загальнолюдських цінностей, толерантності, адаптивності до культурного середовища.

ПРН4. В рамках відповідальності та автономії управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.

ПРН5. Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.

ПРН6. Уміння комунікувати, формувати і розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів на уроках історії та громадянської освіти.

ПРН7. Уміння організовувати ефективний освітній процес з історії та громадянської освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються (комунікація).

ПРН8. Уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, ефективно використовувати цифрові технології в освітньому процесі та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси.

ПРН9. Уміння визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів, формувати мотивацію, організовувати пізнавальну діяльність, сприяти формуванню спільноти учнів, усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними

емоційними станами, конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, пояснювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

ПРН10. Уміння суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учасниками освітнього процесу та стейкхолдерами (на основі принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства), уміння створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.

ПРН11. Уміння організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.

ПРН12. Уміння проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів, застосовувати наукові методи пізнання та інновації у професійній діяльності.

ПРН13. Уміння формулювати цілі освітнього процесу з історії та громадянської освіти на основі прогностичних методів планування, втілювати заплановане на кожному етапі навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

ПРН14. Уміння оцінювати та аналізувати результати навчання учнів з історії та громадянської освіти, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності та визначати індивідуальні професійні потреби, в рамках відповідальності та автономії визначати внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів.

ПРН15. Уміння визначати умови та ресурси професійного та особистісного розвитку впродовж життя, продовжувати навчання з високим ступенем автономії в рамках відповідальності та автономії.

ПРН16. Уміння самостійного пошуку, систематизації та інтерпретації історичної інформації; виявляти різні історіографічні оцінки й сприймати таку різноманітність; аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела та їх інформаційний потенціал.

ПРН17. Уміння розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу, співвідносити історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії та використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПРН18. Уміння встановлювати географічну детермінованість конкретних історичних явищ та процесів; використовувати картографічний матеріал при поясненні причинно-наслідкових зв'язків у новітній історії світу та України, глобальних тенденцій і регіональних особливостей історичного процесу; візуалізувати за допомогою карти його кліматичний і ландшафтний чинники.

ПРН19. Уміння оперувати категоріально-понятійним апаратом історичної науки при опрацюванні історичних джерел; застосовувати його для аналізу й синтезу встановлених фактів історичної дійсності; встановлювати причини, сутність, та наслідки історичних явищ та процесів, а також їх зв'язки і взаємозалежність; розкривати суспільні та індивідуальні, внутрішні та зовнішні чинники діяльності видатних історичних постатей новітньої доби.

ПРН20. Уміння аналізувати й порівнювати факти історичної дійсності та історичні процеси; оцінювати діяльність соціальних груп та історичних постатей з позиції загальнолюдських та національних цінностей; формулювати власну аргументовану позицію щодо суперечливих питань новітньої історії.

ПРН21. Уміння критично оцінювати медіа-контент, розрізняти правдиву інформацію від дезінформації та фейкових меседжів, створювати власний медіа-контент, враховуючи етичні та соціокультурні аспекти.

ПРН 22. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

V. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Розділ 1. Методика навчання історії та громадянської освіти

Розробники: кандидат педагогічних наук, доцент Желіба О.В., кандидат історичних наук, доцент Потапенко М.В., доктор історичних наук, професор Луняк Є.М., кандидат історичних наук, доцент Давиденко Ю.М., кандидат історичних наук, старший викладач Бровко А.Г.

Студент-практикант:

- набуває здатність проводити уроки та виховні заходи, використовувати різні форми і методи організації навчально-пізнавальної, трудової, громадської, художньо-творчої, ігрової діяльності учнів, організовує колектив дітей на виконання поставлених завдань;
- ознайомлюється з використанням в освітньому процесі навчальних програм, річних планів та планів-конспектів уроків у відповідному класі;
- розвиває навички діалогічної взаємодії під час освітнього процесу, вміння планувати і реалізувати урок як діалог;
- використовує алгоритмом підготовки до навчального заняття з урахуванням усіх етапів процесу навчання;
- вдосконалює методику написання плану-конспекту навчального заняття та виховного заходу з історії та громадянської освіти;
- здійснює допомогу вчителю у розробці індивідуальних занять для учнів відповідного класу (тестові завдання, проєкти тощо).

Програмою практики передбачене виконання таких завдань із методики навчання історії та громадянської освіти:

Завдання 1. Підготувати календарно-тематичний план на семестр

Мета завдання: Набути навичок складання календарно-тематичного плану з історії для 10-11 класів та громадянської освіти для 10-х класів в закладі загальної середньої освіти.

Здобувач повинен скласти календарно-тематичний план на семестр, із врахуванням змісту шкільної програми, контингенту учнів класу, наявної літератури та канікул.

Для звіту студент-практикант розробляє та належним чином здійснює оформлення календарно-тематичного плану з історії на семестр.

Завдання 2. Підготовка та проведення уроків історії та громадянської освіти

Мета завдання: Набути навичок проведення уроків з історії та громадянської освіти, навчитись самостійно планувати та проводити уроки різного типу та форми.

Завдання передбачає підготовку та проведення уроків з історії та громадянської освіти. Студент-практикант має проводити уроки згідно розкладу за темами які вивчаються у відповідному класі. Десять уроків є заліковими і засвідчені планами-конспектами уроку.

До звіту студент подає розроблені десять планів-конспектів уроків історії та громадянської освіти.

Завдання 3. План-конспект виховного заходу з історії та громадянської освіти

Мета завдання: Набути навичок проведення позаурочної виховної роботи з учнями 10 – 11 класів в закладі загальної середньої освіти.

Студент має визначити тему виховного заходу, приурочену до певної історичної події, із врахуванням вікових особливостей та інтересів учнів.

Завдання передбачає підготовку, розробку і проведення виховного заходу з історії та громадянської освіти.

Для звіту студент-практикант готує розгорнутий план-конспект виховного заходу.

Завдання 4. Відвідування уроків учителів і студентів, участь у їх обговорення

Мета завдання: Набути навичок аналізу занять з історії та громадянської освіти, вивчення

досвіду колег.

Студент має проаналізувати відвідане заняття та відобразити його результати у щоденнику педагогічної практики.

Завдання 5. Перевірка зошитів, робота у методичному об'єднанні учителів тощо

Мета завдання: Набути навичок позаурочної роботи учителя історії та громадянської освіти, вдосконалення фахової майстерності у педагогічному колективі.

Студент виконає завдання, надані учителем та відображає його результати у щоденнику педагогічної практики.

Розділ 2. Педагогічний блок

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент Філоненко О.С.

Студент-практикант:

- знайомиться з організацією освітнього процесу та матеріально-технічною базою закладу загальної середньої освіти;
- знайомиться із плануванням та організацією виховної роботи закладу загальної середньої освіти;
- вивчає плани позаурочної виховної роботи класних керівників, проводить аналіз учнівських щоденників, класних журналів та вивчає правила їх ведення;
- вивчає специфіку та напрями роботи класного керівника у відповідному класі;
- набуває навички самостійного проведення позаурочної виховної роботи з учнями з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;
- проводить години спілкування та виховні заходи у класному колективі, спрямовані на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості;
- вивчає технології взаємодії з батьками учнів (батьківські збори, індивідуальні бесіди з батьками тощо);
- займається методичною роботою та самоосвітою; проводить дослідження у галузі педагогіки, спрямовані на отримання нових знань про закономірності освіти, виховання, їх структуру і механізм, зміст, принципи і технології.

Програмою практики передбачене виконання таких завдань із педагогіки:

Завдання 1. Ведення щоденника педагогічної практики

Мета написання щоденника: відобразити всі аспекти практичної діяльності магістра та результати її здійснення.

Кожен студент-практикант протягом усього терміну проходження практики заповнює щоденник педагогічної практики. У щоденнику студент розкриває щоденний зміст роботи та щоденно фіксує результати спостережень, проводить аналіз освітньої роботи з учнями.

Завдання 2. Проведення виховного заходу з учнівським колективом

Мета завдання: розвиток здібностей організації позаурочної виховної роботи з учнями 10-11 класів в закладі загальної середньої освіти.

Студент-практикант має усвідомити специфіку виховної діяльності з даною віковою категорією, визначити інтереси учнів, проблеми, які виникають в класі, способи їх розв'язання, засвоїти форми і методи виховної роботи, практично виконуючи роль помічника класного керівника.

Завдання передбачає підготовку, розробку і проведення виховного або позакласного заходу та подальшу рефлексію власної діяльності.

Для звіту студент-практикант готує розгорнутий план-конспект одного виховного або позакласного заходу (можливо в команді з колегами-студентами-практикантами, один на команду).

Завдання 3. Проведення профорієнтаційної роботи

Мета завдання: розвиток навичок проведення виховних заходів з профорієнтаційною метою.

Зміст роботи полягає у розробці студентом-практикантом заходу профорієнтаційного спрямування, які сприятимуть поширенню інформації про Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, його факультети, навчально-наукові інститути, спеціальності, освітні програми та особливості здійснення освітнього процесу серед учнів закладів загальної середньої освіти, закладів нового типу, художньо-мистецьких освітніх закладів з метою впливу на їх професійне самовизначення.

Виконання науково-дослідницької роботи, за період проходження практики, оформлюється як портфоліо у вигляді фото та відеоматеріалів.

Завдання 4. Виконання функцій класного керівника

Мета завдання: Набути навичок класного керівника.

Студент виконає завдання, надані класним керівником та відображає його результати у щоденнику педагогічної практики.

Розділ 3. Психологічний блок

Розробник: кандидат психологічних наук, доцент Щотка О.П.

Студент-практикант:

- вивчає специфіку та набуває навичок роботи з колективом учнів;
- розробляє програму вивчення дослідження міжособистісних стосунків у групі здобувачів освіти;
- підбирає необхідні методи та методики дослідження міжособистісних стосунків;
- складає психолого-педагогічну характеристику групи;
- проводить спостереження за особливостями міжособистісної взаємодії здобувачів.

Програмою практики передбачене виконання таких завдань із психології:

Завдання. Дослідження міжособистісних стосунків у групі здобувачів освіти

Мета завдання: на основі раніше засвоєних теоретичних знань сформулювати у здобувачів освіти уявлення про види, форми неформальних міжособистісних взаємин у групі, усвідомити механізм їх впливу на освітній процес та особистість учня, оволодіти технологією проведення соціометричного дослідження, здійснити самооцінку власної компетентності у сфері міжособистісних взаємин.

Хід виконання завдання включає такі етапи:

- Актуалізація знань про психологію малої групи.
- Ознайомлення із схемою соціально-психологічної характеристики класу.
- Підбір методів та методик дослідження класного колективу.
- Проведення дослідження, обробка та аналіз отриманих результатів.
- Складання характеристики класу. Визначення напрямів оптимізації стосунків.
- Аналіз отриманого у процесі вивчення навчальної групи власного досвіду роботи.
- Оформлення звіту за результатами проведеної роботи.

Для виконання завдання студентам запропоновані матеріали (додаток А).

Для звіту студент-практикант готує підсумковий протокол дослідження міжособистісних стосунків у групі здобувачів освіти.

VI. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ

Поточне оцінювання здійснюється методистами ЗЗСО та ЗВО впродовж проходження студентами практики: під час відвідування уроків та проведення заходів. При цьому надаються методичні рекомендації. Підсумкове оцінювання комплексне – оцінюється виконання завдань з кожного блоку практики (методичного, педагогічного, психологічного). Підсумкове оцінювання здійснюється за виконання студентами усіх вимог програми практики та якості звітної документації, на основі результатів захисту звіту практики.

Формою підсумкового контролю при проведенні «Педагогічної практики» згідно з навчальним планом є диференційований залік. Залік отримують студенти, які виконали всі, передбачені програмою види робіт і набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Підсумкова оцінка курсу буде обчислюватися з використанням таких складових (Додатки Б, В):

Бали	Результат навчання, що оцінюється
65	Завдання з методики навчання історії та громадянської освіти:
5	- складання календарно-тематичного плану;
15	- проведення занять з історії та громадянської освіти (3 залікових) (тільки для денного відділення);
5	- проведення виховного заходу з історії та громадянської освіти (1 заліковий);
30	- розробка конспектів уроків історії та громадянської освіти (10 залікових) (для заочного відділення – 45 балів);
5	- відвідування уроків учителів і студентів, участь у їх обговоренні (5 залікових);
5	- перевірка зошитів, робота у методичному об'єднанні учителів тощо.
20	Завдання з педагогіки:
5	- проведення виховного заходу 1 (заліковий);
5	- виконання функцій класного керівника;
5	- профорієнтаційна робота;
5	- ведення щоденника педагогічної практики (з обов'язковим індивідуальним звітом студента).
15	Завдання з психології:
15	- дослідження міжособистісних стосунків у групі здобувачів освіти.
100	Разом

ВІІ. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ

Поведінка. Під час проходження практики здобувачі мають дотримуватися правил поведінки закладу, де проходить практика.

Відвідування та / або участь є важливим компонентом практики. Ігнорування практики призведе до повторного проходження або відрядування.

Крайньою межею здачі документації практики три дні до офіційного захисту практики. Після цієї дати завдання не приймаються.

Перескладання та переоцінка практики студентів можлива після повторного проходження практики.

Академічна доброчесність та плагіат. Якщо ви 1) використовуєте чужі фрази, абзаци чи ідеї своїми словами іншої людини і 2) не вкажете посилання, то ви зробили плагіат певної людини. Є два способи переконатися, що ви не плагіатуєте: 1) презентувати власні ідеї та 2) коли ви представляєте чужі ідеї чи фрази, надаючи посилання. Плагіат – серйозна проблема в сучасного світу, тому викладачі активно перевірятимуть вашу роботу, щоб переконатися, що ви не запозичували текст та чужі ідеї. Якщо буде виявлено плагіат у завданні, воно не буде зараховане, а про інцидент буде повідомлено декана та куратора.

При підготовці планів-конспектів уроків та інших завдань важливо коректно посилатися на джерела.

VII. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Авер'янова А.В., Бойправ М.Д., Нещерет О.І. Педагогічна практика студентів: психологічні завдання та психологічний супровід: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2015. 168 с.
2. Виховні аспекти педагогічної діяльності у сучасній школі: навч.-метод. посіб. / авт.-уклад.: Л.О. Дубровська, В. Л. Дубровський, В.В. Ковнер, О.С. Філоненко; за ред. Є.І. Коваленко – 3-тє видання, перер. та доп. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2015. 160 с.
3. Вікова психологія: Практикум. Керівництво до практичних та лабораторних занять / за ред. О.П.Щотки. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2012. 310 с.
4. Желіба О. В. Методи навчання історії. Х.: Видавнича група «Основа», 2019. 93 с. (Б-ка ж-лу «Історія та правознавство»; вип.2).
5. Желіба О. В. Теорія і методика навчання історії: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 305 с.
6. Загальна психологія: Навчальний посібник в 2 т./ за ред. О.П. Щотки. Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2018. Т.1. 298 с.; Т.2. 258 с.
7. Положення про практику здобувачів вищої освіти в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя. Затверджено Наказом ректора Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя № 189 від 31 серпня 2021 р. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/polozh_practika.pdf
8. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія. 10-11 класи (профільний рівень). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/finish-istoria-ukrainy-vsesvitnya-istoriya-16-11.doc>
9. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія. 10-11 класи (рівень стандарт). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/istoriya.rar>
10. Про освіту. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
11. Про повну загальну середню освіту. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
12. Шквир О. Л. Методика роботи класного керівника: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене. Хмельницький: ХГПА, 2020. 114 с.
13. Ярошук Лілія. Теорія та методика виховання: навч. посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

Додаткова література

1. Галіцина Л. Керівник: мистецтво взаєморозуміння. Київ : Вид. дім «Шкільний світ», 2010. С. 6–115.
2. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 513 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2005. 154 с.

Інформаційні ресурси

1. Підручники з історії України: <https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history.php>
2. Підручники зі всесвітньої історії: <https://uahistory.co/pidruchniki/world-history.php>
3. Освітня платформа «На урок»: <https://naurok.com.ua/>
4. Освітня платформа «Всеосвіта»: <https://vseosvita.ua/>
5. Український освітній проєкт «Усна історія»: <https://www.ustnayaistoriya.info/>

ДОДАТКИ

Додаток А. Матеріали для виконання завдання з психології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підготовчий етап

Основний зміст роботи:

1. *Актуалізація теоретичних знань з теми «Психологія малої групи», поглиблення уявлення про соціально-психологічну структуру та динаміку малої групи.*
2. *Ознайомлення з технологією проведення соціометрії.*
3. *Пілотажне дослідження шкільного класу на початку практики (з використанням методів спостереження, інтерв'ювання), що дозволяє з'ясувати формальні характеристики класного колективу, історію його розвитку, а також створити гіпотетичну соціограму, висунути гіпотези про структуру міжособистісних відносин.*

Готуючись до виконання поставленого завдання, студенти мають повторити матеріал з курсу «Соціально-психологічні аспекти освітнього процесу», де розглядаються питання структури та динаміки групи, міжособистісних взаємин у ній. Теоретичний матеріал варто переглянути під кутом зору пошуку ключових показників, що характеризують групу як ціле та місце індивіда в групі для створення програми спостереження за міжособистісними взаєминами школярів. На початку роботи по створенню програми спостереження можна відштовхнутися від запропонованої нижче схеми. На основі вивчення рекомендованої літератури вона може бути доповнена та конкретизована ситуаціями або питаннями, що дадуть більш точну картину взаємин у шкільному класі, де проходить практика.

Упродовж першого тижня практики дані спостереження студент фіксує у щоденнику спостереження або на спеціально підготовлених бланках (Додаток 1.). Також за цей період необхідно провести інтерв'ю з учителем про історію розвитку класного колективу, його традиції, формальну структуру.

Після тижня ознайомлення з класом потрібно:

по-перше, повторити всі деталі технології проведення соціометричного дослідження;

по-друге, спираючись на дані спостереження, висловити припущення щодо структури взаємин у класному колективі (приступити до побудови гіпотетичної соціограми). Для цього необхідно скласти список учнів і навпроти кожного прізвища вказати прізвище того учня, якого він, на думку студента, вибере у соціометричному дослідженні, яке буде проводитися на наступному етапі роботи (обов'язково слід врахувати соціометричний критерій вибору!). Ще одна колонка відводиться для аргументації своєї думки. Таким чином, має вийти таблиця, що подібна до таблиці, яка наведене нижче. Заповнена таблиця є основою побудови гіпотетичної соціограми концентричного типу.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ ЕТАП

Основний зміст роботи:

1. *Вивчення міжособистісних стосунків соціометричним методом.*
2. *Співставлення отриманої соціограми з гіпотетичною соціограмою.*
3. *Обрахування студентом індексу власної компетентності у сфері міжособистісних стосунків учнів.*

До початку проведення соціометричного дослідження студентам необхідно:

1. Ознайомитися з технологією проведення соціометричного дослідження.
2. Визначитися з варіантом соціометричного дослідження (параметричний чи непараметричний).
3. Сформулювати 2–4 соціометричні критерії для вибору.

4. Підготувати точний текст інструкції учням з урахуванням їх віку, ставлення до дослідження та стану дисципліни.
5. Підготувати бланки для відповідей та списки класу на кожну парту.

КОНСТРУКТИВНИЙ ЕТАП

На цьому етапі роботи необхідно залучити теоретичні знання для здійснення аналізу соціограми та індексів, які отримані в результаті дослідження. Варто зосередитися насамперед на таких аспектах:

1. *Аналіз статусно-рольової структури групи.*
2. *Аналіз взаємин між мікрогрупами.*
3. *Аналіз згуртованості-конфліктності групи.*

Зазначимо, що різні сфери групової життєдіяльності (ділову та експресивну) варто спочатку проаналізувати окремо, а далі співставити результати. Окремої уваги заслуговує внутрішньогрупова референтність. Не забудьте співвіднести офіційну та неформальну структури групи!

РЕФЛЕКСИВНИЙ ЕТАП

На завершальному етапі студентам пропонується відповісти на питання, що допоможуть осмислити новий досвід, отриманий у процесі вивчення класного колективу, встановлення контакту та пошуку оптимальних стратегій його розвитку.

СТРУКТУРА ЗВІТУ

1. Вихідні дані про групу (наприклад: школа, клас, стисла історія його формування, інші дані, що видаються важливими з точки зору студента-дослідника).
2. Таблиця прогнозу міжособистісних виборів (що відповідає таблиці 1), гіпотетична соціограма, припущення про структуру міжособистісних взаємин у класі.
3. Протокол соціометричного дослідження (соціометричні критерії та їх обґрунтування, соціоматриця, соціограма, обрахунки індексів).
4. Аналітичне порівняння двох соціограм з оцінкою власної соціально-психологічної компетентності.
5. Аналіз результатів соціометрії та рекомендації класному керівнику.
6. Рефлексія.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ

1. Рівень оперування теоретичними знаннями з психології малої групи.
2. Обґрунтованість попередніх висновків щодо ситуації в класному колективі.
3. Якість застосування спеціальної методики дослідження: її обґрунтування, характеристика конкретних дослідницьких процедур, обробка результатів, їх інтерпретація, наявність відповідних дослідницьких матеріалів у вигляді додатків.
4. Глибина аналізу співставлення отриманих результатів з даними пілотажного спостереження.
5. Психологічна обґрунтованість педагогічних рекомендацій класному керівнику.
6. Оформлення звіту.

Орієнтовна схема спостереження за взаєминами у класному колективі

1. Хто з ким проводить час на перерві?
2. Хто виступає ініціатором неформального спілкування, різних витівок або розваг?
3. Хто виступає посередником у міжособистісних конфліктах?
4. З чиєю думкою рахуються?
5. Чия думка залишається без уваги?
6. Хто, як та про кого відгукується у неформальному спілкуванні?

7. Хто кого наслідує?
8. Хто з ким прагне працювати на уроці при групових формах роботи?
9. Яка роль і кому належить при групових формах роботи (генератор ідей, виконавець, критик та ін.)?
10. Хто з ким прагне чергувати, виконувати різні додаткові завдання?
11. Чи є випадки спільного порушення дисципліни? Як у цих випадках розподіляються ролі?
12. У кого найкращі взаємини з учителями? У кого найгірші?

У переважній більшості випадків спробуйте знаходити відповідь на питання: "Чому?"

Зразок таблиці прогнозу міжособистісних виборів

№	Хто буде вибирати	Кого він / вона буде вибирати	Аргументація вибору за даними щоденникових спостережень
1.	Шевченко Н.	Жилко С.	На перерві намагається бути поруч з Жилко, виступає ініціатором спілкування, відволікається на уроках, поглядаючи на привабливого однокласника.
2.	Миколаєнко О.	Демидова О.	Називає його найкращим другом. Демидова допомагає розібратися з математичними задачами. Разом пропустили урок.
3.	Ковальова С.	Складно визначити вибір	Дуже замкнена, майже ні з ким не спілкується, на перерві залишається наодинці в класі, про щось думає або читає.
4.	Та ін.		

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
ПІДСУМКИ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Студент/ка II курсу освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти

(прізвище, ім'я, по батькові студента (-ки))

Проходив/ла педагогічну практику з фаху «Середня освіта (Історія)»

в _____

від _____ до _____ 20__ р.

Директор/ка базового закладу _____

М.П.

(підпис)

Учитель/ка історії _____

Класний керівник/класна керівниця _____

Методист/ка з методики навчання історії та громадянської освіти _____

Методист/ка кафедри педагогіки _____

Методист/ка кафедри психології _____

1. Складання календарно-тематичного плану та проведення залікових уроків з фаху (0-50 б.)

№	Тема уроку	Учитель/ка історії		Методист/ка із методики навчання історії та громадянської освіти		
		Оцінка (0-1,5 б.)	Підпис	Оцінка за урок ¹ (0-5 б.)	Оцінка за план-конс пект (0-1,5 б.)	Підпис
	Календарно-тематичний план	-	-		-	
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
Разом ²						

2. Відвідування уроків учителів/жок і студентів/ок, участь у їх обговоренні (0-5 б.)

№	Тема уроку	Методист/ка із методики навчання історії та громадянської освіти	
		Оцінка (0-1 б.)	Підпис
1			
2			
3			
4			

¹ Оцінюються три уроки

² Виставляється керівником/ керівницею педагогічної практики факультету

5			
Разом ²			

3. Проведення позакласних заходів (0-10 б.)

3. Проведення позакласних заходів (0-10 б.)					
№	Тема і форма виховного заходу	Оцінка (0-2 б.)	Підпис	Оцінка за позаклас- ний захід (0-3 б.)	Підпис
1		Учитель історії		Методист/ка із методики навчання історії та громадянської освіти	
2		Класна керівниця/ класний керівник		Методист/ка із педагогіки	
Разом ²					

4. Допомога учителеві/учительці та класному керівникові/класній керівниці у навчальній і виховній роботі (0-10 б.)

Виховний робота (0-10 б.)			
№	Зміст роботи	Оцінка (0-5 б.)	Підпис
1	Перевірка зошитів, проведення консультацій, виготовлення дидактичних матеріалів, проведення заміни уроків, участь у роботі методоб'єднання вчителів	Учитель/ка історії	
2	Перевірка щоденників, участь у виховних заходах за планом роботи класного керівника та загальношкільних виховних заходах, дотримання трудової дисципліни і норм поведінки у навчальному закладі	Класна керівниця/ класний керівник	
Разом ²			

5. Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень (0-25 б.)

3. Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень (0-25 б.)			
№	Зміст роботи	Оцінка	Підпис
1	Ведення щоденника педагогічної практики (з обов'язковим індивідуальним звітом студента)	Методист/ка із педагогіки (0-5 б.)	
2	Профорієнтаційна робота	Методист/ка із педагогіки (0-5 б.)	
3	Дослідження міжособистісних стосунків у групі здобувачів освіти	Методист\ка із психології (0-15 б.)	
Разом ²			

	Керівник/керівниця педагогічної практики факультету		
	Оцінка	Підпис	Дата
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ЗА ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ			

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
ПІДСУМКИ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Студент/ка II курсу освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти заочної форми навчання

_____ (прізвище, ім'я, по батькові студента (-ки))

Проходив/ла педагогічну практику з фаху «Середня освіта (Історія)»

в _____

від _____ до _____ 20__ р.

Директор/ка базового закладу _____

М.П.

(підпис)

Учитель/ка історії _____

Класний керівник/класна керівниця _____

Методист/ка з методики навчання історії та громадянської освіти _____

Методист/ка кафедри педагогіки _____

Методист/ка кафедри психології _____

1. Складання календарно-тематичного плану та проведення залікових уроків з фаху (0-50 б.)

№	Тема уроку	Учитель/ка історії		Методист/ка із методики навчання історії та громадянської освіти	
		Оцінка (0-1,5 б.)	Підпис	Оцінка за план-конспект (0-3 б.) та КТП (0-5 б.)	Підпис
	Календарно-тематичний план	-	-		
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
Разом ³					

2. Відвідування уроків учителів/жок і студентів/ок, участь у їх обговоренні (0-5 б.)

№	Тема уроку	Методист/ка із методики навчання історії та громадянської освіти	
		Оцінка (0-1 б.)	Підпис
1			
2			
3			
4			
5			

³ Виставляється керівником/керівницею педагогічної практики факультету

Разом ³	
--------------------	--

3. Проведення позакласних заходів (0-10 б.)

№	Тема і форма виховного заходу	Оцінка (0-2 б.)	Підпис	Оцінка за позаклас- ний захід (0-3 б.)	Підпис
1		Учитель/ка історії		Методист/ка із методики навчання історії та громадянської освіти	
2		Класна керівниця/ класний керівник		Методист/ка із педагогіки	
Разом ³					

4. Допомога учителеві/вчительці та класному керівникові/класній керівниці у навчальній і виховній роботі (0-10 б.)

Виховний робота (8-10 кл.)			
№	Зміст роботи	Оцінка (0-5 б.)	Підпис
1	Перевірка зошитів, проведення консультацій, виготовлення дидактичних матеріалів, проведення заміни уроків, участь у роботі методоб'єднання вчителів	Учитель/ка історії	
2	Перевірка щоденників, участь у виховних заходах за планом роботи класного керівника та загальношкільних виховних заходах, дотримання трудової дисципліни і норм поведінки у навчальному закладі	Класна керівниця/ класний керівник	
Разом ³			

5. Організація та проведення психолого-педагогічних досліджень (0-25 б.)

№	Зміст роботи	Оцінка	Підпис
1	Ведення щоденника педагогічної практики (з обов'язковим індивідуальним звітом студента)	Методист/ка із педагогіки (0-5 б.)	
2	Профорієнтаційна робота	Методист/ка із педагогіки (0-5 б.)	
3	Дослідження міжособистісних стосунків у групі здобувачів освіти	Методист\ка із психології (0-15 б.)	
Разом ³			

	Керівник/керівниця педагогічної практики факультету		
	Оцінка	Підпис	Дата
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ЗА ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ			